

Tabassaraani / Tabasaran / Табасаран чIал Tabasaran čal

latinisatsioon: KNAB 2003 /
 romanization: KNAB 2003

1 А а	a	13 И и	i	25 Р р	r	37 Ч ч	č
2 Аь аь	ä	14 Й й	j	26 С с	s	38 ЧI чI	č̣
3 Б б	b	15 К к	k	27 Т т	t	39 Ш ш	š
4 В в	v, w ^A	16 Кь кь	q̣q	28 ТI тI	ṭ	40 Щ щ*	šč
5 Г г	g	17 Къ къ	q̇	29 У у	u	41 Ъ ъ	ɣ, "C
6 Гь гь	ğ	18 КI кI	ḳ	30 Уь уь	ü	42 Ы ы	y
7 Гъ гъ	h	19 Л л	l	31 Ф ф	f	43 Ь ь*	'
8 Д д	d	20 М м	m	32 Х х	x	44 Э э	è, e ^B
9 Е е	e, je ^B	21 Н н	n	33 Хь хь	q	45 Ю ю	ju, ü ^D
10 Ё ё*	ë	22 О о*	o	34 Хь хь	ḫ	46 Я я	ja, ä ^D
11 Ж ж	ž	23 П п	p	35 Ц ц	c		
12 З з	z	24 ПI пI	p̣	36 ЦI цI	č̣		

^A Konsonantide Г, Гь, Ж, К, Кь, Кь, КI, Х, Хь, Ч, чI, Ш järel.

^B Vokaali järel, samuti sõna alguses.

^C Vene laensõnades.

^D Konsonandi järel.

* Ei esine tabassaraani omasõnades.

^A After consonants Г, Гь, Ж, К, Кь, Кь, КI, Х, Хь, Ч, чI, Ш.

^B After a vowel, also word-initially.

^C In Russian loanwords.

^D After a consonant.

* Does not occur in genuine Tabasaran words.

Hääldus

ä [æ^s], c [ts], ç [ts'], č [tʃ], ç̣ [tʃ'], g [g]/[ɣ], ğ [ʁ], ḳ [k'], p̣ [p'], q [q^b], q̣q [q̣]/[q̣], q̇ [q'], š [ʃ], ṭ [t'], ü [y^s]/[y], x [χ], ḫ [x], ɣ [ʁ], z [z]/[dz], ž [dʒ]/[ʒ], žw [ʒ^w]/[dʒ^w].

Pronunciation

Märkused

1. Täheühendid аь, уь on kasutusel üksnes sõna või silbi alguses, konsonandi järel on seasemel я, ю: аьгью äğü.

2. k, p, q, t märgivad hõngatud konsonante, geminaadid kk, pp, qq, tt on hõnguseta. Tähestikus saavad nad sageli eraldi koha.

3. Kirjaviisi on hiljaaegu muudetud. Varem olid (1962. a reegli kohaselt?) kasutusel tähed жъ (praegu жв või ччв), чъ (=чIв) ja щ (=шш).

4. Tavaortograafias ei eristata farüngaliseeritud konsonante, mis esinevad reeglina ä ja ü naabruses, vrd хян [χ^sæn] — хан [χ:an].

5. -в -w konsonandi järel märgib bilabiaalset hääldust; čw, çw, šw, žw on nn dentolabialiseeritud konsonandid. Kirillitsas lisatakse в ette ülakoma, kui see ei märgi labialisatsiooni (latinisatsioonis '): уж'вал už'val, гаш'вал gaš'val.

Notes

1. The combinations аь, уь are used only word- or syllable-initially, after consonants я, ю are used: аьгью äğü.

2. k, p, q, t denote aspirated consonants, geminated kk, pp, qq, tt are non-aspirated. The last are often alphabetized separately.

3. The orthography has recently been revised. Earlier orthography (of 1962?) used жъ (now жв or ччв), чъ (=чIв) and щ (=шш).

4. In standard orthography pharyngealized consonants are not marked, these occur mainly next to vowels ä or ü, cf. хян [χ^sæn] — хан [χ:an].

5. -в -w after a consonant denotes bilabial pronunciation; consonants čw, çw, šw, žw are dentolabial. In Cyrillic the apostrophe is added before в if it does not labialize the preceding consonant (romanized '): уж'вал už'val, гаш'вал gaš'val.

6. Foneetilises transkriptsioonis saab märkida veel järgmisi häälikuid: dz [dz] (tavaortograafias з), dž [dʒ] (ж), ff [f:] (ф), gg [ɣ] (г), ġ [ɣ̣] (..), ħ [ħ] (ГЪ), ħ̣ [G] (КЪ), ss [s:] (с), šwšw [ʃ:ʷ] (ШВ), xx [x:] (х), ẋẋ [x:] (ХЪ). Konsonandi farüngalisatsiooni märgib ‘ konsonandi järel: q’.

7. Kaukaasia keeleteaduses [Magometov 1965] kasutatavate foneetiliste märkide teisendus latinisatsiooni (sulgudes täpsustatud kirjutusviisi, kui on erinev):

- . (punkt tähe all märgib abrutiivsust): ḳ > ḳ, p̣ > p̣, q̣ > q̣ jne,
- ° (märgib geminatsiooni): k° > kk, c° > cc jne,
- ° (märgib dentolabialisatsiooni): č° > čw, ž° > žw (džw), š° > šw jne,
- muud sümbolid: g’ > g (gg), kummuli g > qq (q̇), γ > ġ, h° > h (ħ), x > x, x̣ > ẋ, z > z (dz), ž > ž (dž), ω > (ğ), ’ > ʁ.

Ladina tähestik 1931–1937

A a	H h
B b	I i
C c = č	J j
Ç ç = ç	K k
D d	K, ḳ = ḳ
E e	L l
Ə ə = ä	M m
F f	N n
G g	O o
Q q = ġ	P p

Märkus. Kõik nüüdisvasted ei ole päris selged. Tollasest ladina tähestikust on ka muid versioone.

Allikad

1. А. А. Магомедов. *Табасаранский язык*. (Исследования и тексты.) "Мецниереба", Тбилиси 1965.
2. Б. Г.-К. Ханмагомедов. *Табасаранский язык*. — *Языки народов СССР*. Т IV. Москва 1967.
3. Б. Г.-К. Ханмагомедов. *Табасаранский язык*. — *Государственные и титульные языки России. Энциклопедический словарь-справочник*. Academia, Москва 2002, с. 342–354.
4. Б. Гь.-Къ. Ханмягмадов, К. Т. Шалбузов. *Табасаран члалнанна урус члалнан словарь* / Б. Г.-К. Ханмагомедов, К. Т. Шалбузов. *Табасаранско-русский словарь*. Москва: "Наука" 2001.

6. In phonetic transcription the following sounds may be marked: dz [dz] (in standard orthography з), dž [dʒ] (ж), ff [f:] (ф), gg [ɣ] (г), ġ [ɣ̣] (..), ħ [ħ] (ГЪ), ħ̣ [G] (КЪ), ss [s:] (с), šwšw [ʃ:ʷ] (ШВ), xx [x:] (х), ẋẋ [x:] (ХЪ). Pharyngealization is denoted by ‘ after a consonant: q’.

7. The phonetic symbols used in Caucasian linguistics [Magometov 1965] may be converted into romanization as follows (in parentheses phonetic spelling if different):

- . (sub-dot denotes abruptivity): ḳ > ḳ, p̣ > p̣, q̣ > q̣, etc.
- ° (denotes gemination): k° > kk, c° > cc, etc.
- ° (denotes dento-labialization): č° > čw, ž° > žw (džw), š° > šw, etc.
- other symbols: g’ > g (gg), turned g > qq (q̇), γ > ġ, h° > h (ħ), x > x, x̣ > ẋ, z > z (dz), ž > ž (dž), ω > (ğ), ’ > ʁ.

Roman alphabet 1931–1937

P p = p̣	V v = v, w
Q q = qq?	X x
Q q̣ = q̣	X̣ x̣ = ẋ
R r	X̣ x̣ = q?
S s	Y y = ü
Ş ş = š	Z z
Ş s = c	Ẓ ẓ = ç
T t	Ẓ ẓ = ž
Ṭ ṭ = ṭ	Ẓ ẓ = (dž)
U u	Ь ь = y?

Note. Modern equivalents are not quite certain. There are also other versions of the Roman alphabet used in 1931–1937.

Sources

1. А. А. Магомедов. *Табасаранский язык*. (Исследования и тексты.) "Мецниереба", Тбилиси 1965.
2. Б. Г.-К. Ханмагомедов. *Табасаранский язык*. — *Языки народов СССР*. Т IV. Москва 1967.
3. Б. Г.-К. Ханмагомедов. *Табасаранский язык*. — *Государственные и титульные языки России. Энциклопедический словарь-справочник*. Academia, Москва 2002, с. 342–354.
4. Б. Гь.-Къ. Ханмягмадов, К. Т. Шалбузов. *Табасаран члалнанна урус члалнан словарь* / Б. Г.-К. Ханмагомедов, К. Т. Шалбузов. *Табасаранско-русский словарь*. Москва: "Наука" 2001.